

Силабус навчальної дисципліни

Викладання і навчання в сучасній вищій освіті

Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)

Галузь знань: 28 – Публічне управління та адміністрування

Спеціальність: 281 – Публічне управління та адміністрування

Спеціалізація / освітньо-наукова програма: Публічне управління та адміністрування

Компонент освітньо-наукової програм: нормативна, загальної підготовки

Компонент освітньо-наукової програми: нормативна, загальної підготовки

Обсяг : 90 год./ 3 кред. ЄКТС

Рік навчання: II, семестр: III, IV

Викладач

ППП

Рябова З. В. .пед.наук, професор, зав.кафедри менеджменту освіти і права

Контактна адреса:

e-mail: Ryabova69@gmail.com

Консультації

здійснюються за запитом здобувачів або за контактною адресою

Анотація навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Викладання і навчання в сучасній вищій освіті» відноситься до циклу загальної підготовки обов'язкових компонентів освітньо-наукової програми «Публічне управління та адміністрування». Її зміст ґрунтується на науковому, кібернетичному та діяльнісному підходах. Провідним принципом побудови змісту зазначеної навчальної дисципліни підготовки здобувачів PhD – є системний. У наслідок опанування змістом цієї дисципліни сформуються спеціальні компетентності, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної та наукової діяльності.

Мета вивчення: оволодіння здатністю до саморозвитку (креативність, творчість, адаптивність, і комунікабельність), формування системного наукового світогляду, професійної і академічної етики та загального культурного кругозору (ЗК01); кваліфіковано здійснювати освітню діяльність, забезпечувати належний рівень якості наукових/навчально-методичних продуктів, послуг чи процесів та позитивну динаміку навчальних досягнень суб'єктів освітньої діяльності (СК03); застосовувати, розробляти й удосконалювати сучасні методики викладання, технології, в тому числі адміністративно-управлінські, організаційні, інформаційно-комунікаційні технології, в управлінській, адміністративній, науковій та освітній (педагогічній) діяльності, оптимально використовувати методи, та форми навчання у практичній викладацькій діяльності (СК09).

Заплановані результати навчання:

РН02. Знати та дотримуватися основних засад академічної доброчесності, демонструвати прихильність до норм професійної етики, міжкультурної толерантності, професійних цінностей у науковій / практичній діяльності.

РН03. Знати та уміти застосовувати загальні та спеціальні методи наукового пізнання, закони, закономірності та принципи управління для розв'язання проблем публічного управління та адміністрування, полілогічно взаємодіяти із світовою науковою спільнотою та громадськістю з проблематики дослідження.

РН04. Уміти організовувати та проводити навчальні заняття, здійснювати освітню діяльність, нести відповідальність за процес та результат навчання інших, застосовувати сучасні інформаційні технології та інструменти в науковій, освітній (педагогічній) і професійній діяльності.

Структура курсу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	У тому числі		
		л	пр	срс
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Змістовий модуль 1. <i>Теоретичні основи викладання і навчання в сучасній вищій освіті</i>				
Тема 1. Вища освіта України як система	10	2	2	6
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення діяльності системи вищої освіти	10		2	8
Тема 3. Європейська кредитно-трансферна система організації освітнього процесу в національній вищій школі	10	2	2	6
Усього годин за змістовим модулем 1	30	4	6	20
Змістовий модуль 2. <i>Педагогіка вищої школи</i>				
Тема 4. Методологія організації освітнього процесу в закладах вищої освіти	12	2	2	8
Тема 5. Професійна компетентність науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти	12		4	8
Тема 6. Організація навчальної взаємодії учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти	16	2	4	10
Усього годин за змістовим модулем 2	40	4	10	26
Змістовий модуль 3. <i>Забезпечення якості надання освітніх послуг закладом вищої освіти</i>				
Тема 7. Внутрішня система забезпечення якості освіти	10		2	8
Тема 8. Маркетингові комунікації в професійній діяльності викладача закладу вищої освіти	10	2	2	6
Усього годин за змістовим модулем 3	20	2	4	14
РАЗОМ:	90	10	20	60

Технологічна картка опанування навчальної дисципліни

№ з/п /год.	Теми та форми занять	Зміст занять і навчальних завдань	Форми контролю
Змістовий модуль 1. <i>Теоретичні основи викладання і навчання в сучасній вищій освіті</i>			
Тема 1. Вища освіта України як система			

1.1	<i>Лекція (2 год.)</i>	<p><i>Висвітлення та обговорення питань:</i></p> <p>1. Розбудова системи вищої освіти в Україні.</p> <p>2. Теоретичні основи системного, кібернетичного підходів до організації діяльності вищої освіти в Україні.</p> <p>3. Характеристика елементів системи вищої освіти в Україні: їх взаємозв'язок та вплив на формування стратегії розвитку закладу вищої освіти.</p>	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
1.2.	<i>Практичне заняття (2 год.)</i>	Створення освітніх програм (освітньо-професійних та освітньо-наукових): основні підходи, структура, нормативне забезпечення, оформлення.	Участь здобувачів PhD в обговоренні
1.3	<i>Самостійна робота (6 год.)</i>	<p><i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i></p> <p>Створити профіль освітньо-професійної програми за будь-якою спеціальністю (на вибір здобувача).</p>	Презентація здобувачами PhD розроблених профілів програм
Тема 2. Нормативно-правове забезпечення діяльності системи вищої освіти			
2.1	<i>Практичне заняття (2 год.)</i>	Робота в малих групах з подальшою презентацією та обговоренням результатів: аналіз чинного нормативно-правового забезпечення діяльності системи вищої освіти та обговорення напрямів реалізації державної політики в галузі вищої освіти.	Спостереження за активністю здобувачів PhD

2.2	Самостійна робота (8 год.)	<p><i>Опрацювання питань:</i> Аналіз чинної нормативно-правової бази та створення глосарію термінів, що вживаються в нормативних документах з посиланнями на ці документи. Зокрема, проаналізувати терміни, що зазначені в Законах України «Про освіту»; «Про вищу освіту» та ін. й виокремити ті, що застосовуються у власному дисертаційному дослідженні.</p> <p><i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Проаналізувати нормативну базу й зробити добірку документів (та цитат з них) на які необхідні для розв'язання проблемних питань, що порушені у власному дисертаційному дослідженні.</p>	Презентація напрацювань
Тема 3. Європейська кредитно-трансферна система організації освітнього процесу в національній вищій школі.			
3.1	Лекція (2 год.)	<p><i>Висвітлення та обговорення питань:</i> 1. ЄКТС – як єдина система планування, реалізації та оцінювання освітніх програм і мобільності студентів за допомогою визнання навчальних досягнень, кваліфікацій та періодів навчання. 2. Характеристика ЄКТС з позицій ключового інструменту Європейського простору вищої освіти 3. Метарамки «Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти» (РК ЄПВО) та «Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя» (ЄРК): їх призначення та використання.</p>	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
3.2	Практичне заняття (2 год.)	Процедура використання ЄКТС для створення, реалізації та моніторингу освітніх програм для закладів вищої освіти.	Усне опитування

3.3	Самостійна робота(6 год.)	Індивідуально-дослідницьке завдання: Обґрунтувати доцільність навчання впродовж життя та розкрити роль ЄКТС у цьому процесі. Вітчизняний і світовий досвід освіти дорослих.	Подання матеріалу як есе
Модульний контроль			тести
Змістовий модуль 2.			
Педагогіка вищої школи			
Тема 4. Методологія організації освітнього процесу в закладах вищої освіти			
4.1	Лекція (2 год.)	Висвітлення та обговорення питань: 1. Характеристика освітнього процесу в закладах вищої освіти (його трикомпонентна основа: взаємодія викладача та студента щодо засвоєння змісту освіти). Кращі практики. 2. Дидактичний п'ятикутник, логіка засвоєння навчального матеріалу, структурно-логічна схема. 3. Планування освітнього процесу.	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
4.2	Практичне заняття (2 год.)	Описати взаємозв'язок базових понять: «Рамка кваліфікацій»; «Кваліфікація»; «Компетентності»; «Якість освіти»; «Якість кваліфікації»; «Результати навчання»; «Кредит ЄКТС». Розкрити їх значення під час формування змісту навчальних дисциплін.	Усне опитування
4.3	Самостійна робота(8 год.)	Опрацювання питань: Особливості організації освітнього процесу в закладі вищої освіти. Індивідуально-дослідницьке завдання: Визначити показники ефективності та результативності перебігу освітнього процесу в закладі вищої освіти.	Усне опитування
Тема 5. Професійна компетентність науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти			

5.1	Практичне заняття (4 год.)	Характеристика професійної компетентності науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти. Посадові обов'язки та права.	Спостереження за активністю здобувачів PhD при виконанні завдань
5.2	Самостійна робота (8 год.)	Опрацювання питань: Моделювання професійного розвитку та кар'єрного зростання науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти. Індивідуально-дослідницьке завдання: Створити кваліметричну модель професійної компетентності науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти (на основі національної рамки кваліфікацій з урахуванням компетентностей, якими повинен володіти викладач закладу вищої освіти: інтегральна, загальні, спеціальні).	Виклад матеріалу на задану тему та представлення його у вигляді презентації
Тема 6. Організація навчальної взаємодії учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти			
6.1	Лекція (2 год.)	Висвітлення та обговорення питань: 1. Сутність і технологія навчальної взаємодії учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти. 2. Характеристика навчальної діяльності здобувачів освіти та відстеження рівня її сформованості. 3. Методи та форми організації навчальної взаємодії учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти. Комунікаційна культура суб'єктів навчальної взаємодії. 4. Психолого-педагогічний супровід навчальної взаємодії учасників освітнього процесу в закладі вищої освіти.	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
6.2	Практичне заняття (4 год.)	Педагогічний консалтинг. Науково-методичний супровід діяльності науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти.	Спостереження за активністю здобувачів PhD при виконанні завдань

6.3	Самостійна робота (10 год.)	Опрацювання питань: Описання процесу використання ІТ для забезпечення ефективності організації навчальної взаємодії в освітньому процесі закладу вищої освіти. Online-дидактика. Індивідуально-дослідницьке завдання: Описати процес використання ІТ в освітньому процесі закладу вищої освіти. Розкрити сутність та обґрунтувати позитивні та негативні сторони e-learning.	Виклад матеріалу на задану тему у відповідних підрозділах дисертаційного дослідження
	Модульний контроль		тести
	Змістовий модуль 3. Забезпечення якості надання освітніх послуг закладом вищої освіти		
	Тема 7. Внутрішня система забезпечення якості освіти		
7.1	Практичне заняття (2 год.)	Характеристика системи забезпечення якості вищої освіти в Україні (внутрішня та зовнішня система). Система внутрішнього забезпечення якості. Характеристика процедур і заходів.	Усне опитування
7.2	Самостійна робота (8 год.)	Опрацювання питання: Стаття 16. Закону України «Про вищу освіту» «Система забезпечення якості вищої освіти», зокрема підпункту щодо «... забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективною системи запобігання та виявлення академічного плагіату». Індивідуально-дослідницьке завдання: Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти.	Презентація
Тема 8. Маркетингові комунікації в професійній діяльності викладача закладу вищої освіти			

8.1	<i>Лекція (2 год.)</i>	<i>Висвітлення та обговорення питань:</i> 1. Маркетингові комунікації: сутність, цілі, завдання, основні технології. 2. Визначення цільової аудиторії: організація спілкування та взаємодії в режимі реального часу та в online-режимі.	Спостереження за активністю здобувачів PhD при обговоренні питань
8.2	<i>Практичне заняття (2 год.)</i>	Презентаційна діяльність науково-педагогічного працівника. Використання сервісів Інтернет, зокрема сервісу Google Scholar.	Усне опитування
8.3	<i>Самостійна робота (6 год.)</i>	<i>Опрацювання питань:</i> Маркетингова інформація в освіті: шляхи отримання та використання. Маркетингові дослідження в діяльності науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти. Маркетингові комунікації закладу вищої освіти в формуванні позитивної репутації. <i>Індивідуально-дослідницьке завдання:</i> Створити маркетингове дослідження з використанням сервісів Інтернет та описати його необхідність та доцільність в процесі роботи над дисертацією.	Усне опитування
Модульний контроль			тести

Контроль і оцінювання результатів навчання

Загальна характеристика видів навчальної роботи здобувачів PhD та особливостей контролю за якістю їх виконання.

Аудиторні заняття побудовані у вигляді інтерактивного заняття і передбачають активну участь здобувачів PhD в освітньому процесі: організація діалогу та полілогу в процесі навчальної взаємодії. Відповідно *поточний контроль спрямований* на оцінювання участі здобувачів PhD в обговоренні проблемних ситуацій та виконання завдань, глибину і змістову наповнюваність суджень, здатність до осмислення, узагальнення та здобуття нового знання в обраній спеціальності.

Самостійна робота здобувачів PhD є основним засобом опанування змісту навчальної дисципліни, що передбачає опрацювання певних питань як теоретичного так і практичного спрямування

У межах самостійної роботи виконуються *індивідуально-дослідницькі завдання*, що спрямовані на формування і розвиток практичних умінь здійснення професійно-педагогічної діяльності науково-педагогічного працівника вищої школи.

Окремі *звіти про самостійну роботу* не надаються. Результати опанування відповідного матеріалу перевіряються під час модульного та підсумкового контролю знань, наявності есе, оформлення здобувачем кваліметричної моделі професійної компетентності викладача закладу вищої освіти й маркетингового дослідження за темою дисертації з використанням ІТ-технологій.

Під час опанування навчальної дисципліни передбачено можливість консультативної допомоги з боку викладача за потреби і запитом з боку здобувачів PhD (F2F або в режимі on-\$ offline).

Підсумковий контроль – екзамен, в якому передбачено відповідь на теоретичні й практичні питання, які пов'язані із практичними аспектами викладання і навчання в сучасній вищій освіті та актуальності отриманих знань в процесі реалізації дисертаційного дослідження.

Принципи, критерії, процедура та шкала оцінювання

Основними *принципами* оцінювання результатів опанування навчальної дисципліни є такі принципи:

- об'єктивності (оцінка має відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, компетентностей і результатів навчання);
- прозорості (максимальній ясності та відкритості процедури, критеріїв і шкал оцінювання результатів навчання);
- систематичності (перевірка якості опанування навчальної дисципліни здійснюється систематично, за кожною темою і модулем, а також відвідуванням занять, ступенем активності під час навчання і вчасним виконанням навчальних завдань);
- дієвості (корекція та вдосконалення, за потреби, компетентностей і результатів навчання відповідно до вимог освітньо-наукової програми);
- індивідуального підходу (об'єктивна і справедлива оцінка відповідно до зусиль, затрачених здобувачем PhD, дотриманням ним вимог академічної доброчесності та реальних результатів навчання);
- педагогічного оптимізму (зорієнтованість оцінювання на пошук особистісних ресурсів здобувача PhD у контексті успішного опанування навчальної дисципліни, стимулювання нових досягнень у навчальній роботі) тощо.

Основними *критеріями*, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни «Викладання і навчання в сучасній вищій освіті», є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання індивідуально-дослідницьких завдань;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів застосування експериментального методу в дисертаційній роботі.

Оцінювання результатів усіх форм контролю передбачено у 100-бальній шкалі.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи, індивідуально-дослідницьких завдань здобувачів PhD) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа за критеріями:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (форматування, висновки тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Позитивні оцінки виставляються лише тим здобувачам PhD, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Остаточна оцінка за результати опанування навчальної дисципліни розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Опитування під час занять – усно	10
Модуль 1 (теми 1-3) – модульний контроль (тести): Вища освіта України як система. Нормативно-правове забезпечення діяльності системи вищої освіти. Європейська кредитно-трансферна система організації освітнього процесу в національній вищій школі.	10
Модуль 2 (теми 4-6) – модульний контроль (тести). Методологія організації освітнього процесу в закладах вищої освіти. Професійна компетентність науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти. Організація навчальної взаємодії в освітньому процесі закладу вищої освіти.	20
Модуль 3 (теми 7-8) – модульний контроль (тести). Внутрішня система забезпечення якості освіти. Маркетингові комунікації в професійній діяльності викладача закладу вищої освіти.	20
Залік (теми 1-8) – теоретичні питання, презентація кваліметричної моделі професійної діяльності викладача закладу вищої освіти та матриці маркетингових досліджень для власного дисертаційного дослідження в мережі Інтернет.	40

Шкали оцінювання (100-бальна та національна)

90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним курсом

Політика навчальної дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності

Викладання навчальної дисципліни ґрунтується на *засадах академічної доброчесності* – сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Порушеннями академічної доброчесності вважаються: академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво, необ'єктивне оцінювання.

Щодо академічної доброчесності здобувачів PhD йдеться про самостійне виконання навчальних завдань; обов'язкове посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей від інших осіб; надання достовірної інформації про результати власної наукової діяльності. Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час виконання навчальних завдань та екзамену заборонені (в т.ч., із використанням мобільних девайсів).

За порушення академічної доброчесності здобувачі PhD можуть бути притягнені до такої *академічної відповідальності*: повторне проходження оцінювання; повторне проходження відповідного освітнього компонента освітньої програми; відрахування із закладу освіти, позбавлення академічної стипендії; позбавлення наданих закладом освіти пільг з оплати навчання тощо.

Політика щодо відвідування занять

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в online режимі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни.

Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання екзамену відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (зокрема, лікарняний лист).

Політика щодо правил поведінки на заняттях

Здобувачі PhD беруть активну участь у всіх заняттях: обговорюють проблемні ситуації, запропоновані викладачем на лекціях, у режимі діалогу /полілогу; активно включаються і за потреби ініціюють спільну (групову роботу) під час практичних занять; виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми.

Спілкування учасників освітнього процесу (викладач, здобувачі PhD) відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємопідтримки, взаємодопомоги, толерантності та поваги до особистості кожного, спрямованості на здобуття істинного наукового знання.

Рекомендована література

Базова:

1. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система. Довідник користувача. URL: <https://kpi.ua/files/ECTS.pdf>
2. Маркетингові комунікації: сутність, цілі, завдання. URL: <http://library.if.ua/book/126/8260.html>
3. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. В. Рябова, І. І. Драч, Н. О. Приходькіна, Н. В. Любченко [та ін.]. – К. : НАПН України, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2017. – 316 с.
4. Педагогічний консалтинг: навч. посіб. / Т. А. Борова, З. В. Рябова, Г. Ю. Кравченко, О. О. Почуєва. – Луцьк; Терен. 2019. – 324 с.
5. Про вищу освіту: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004// Офіц. веб-портал ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
6. Про освіту: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380// Офіц. веб-портал ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
7. Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки методичні рекомендації. Авторський колектив Н. Дівінська, Н. Дяченко, О. Жабенко, І. Регейло, Ю.

Скиба, Г. Чорнойван, О. Ярошенко ; за ред. О. Ярошенко. – К. Інститут вищої освіти НАПН України, 2018. – 72 с.

8. Теоретичні основи і технологія професійного розвитку науково-педагогічних працівників університетів в умовах інтеграції вищої освіти і науки : препринт (аналітичні матеріали) ; у 2-х частинах / Авторський колектив: Н. Дівінська, Н. Дяченко, О. Жабенко, І. Регейло, Ю. Скиба, Г. Чорнойван, О. Ярошенко ; за ред. О. Ярошенко. – К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2018. – Ч. 2. – 105 с

9. Теоретичні та методичні засади управління підготовкою фахівців з педагогіки вищої школи на основі компетентнісного підходу в межах європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу : монографія / З. В. Рябова, І. І. Драч, Н. О. Приходькіна [та ін.]. — К. : ТОВ «Альфа-Реклама», 2014. — 338 с.

Додаткова:

1. Адаптивне управління: міжгалузеві зв'язки, науково-прикладний аспект: Кол. Монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, З. В. Рябова та ін./ За заг. і наук. ред. Г. В. Єльнікової. – Х.: Мачулін, 2017. – 440 с.

2. Аналіз нормативно-правового регулювання сфери вищої освіти щодо забезпечення системи якості освіти та основні аспекти його вдосконалення та подальшого розвитку. URL: <https://projects.lnu.edu.ua/quare/wp-content/uploads/sites/6/2018/03/Аналіз-нормативно-правової-бази-IFNUL-draft.pdf>

3. Борова Т.А. Використання моделі коучингу із залученням моніторингових технологій // Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії». – 2006. – №6 – С.69–73.

4. Братищенко І. В. Управлінське консультування як інструмент організаційного розвитку навчального закладу / І.В. Братищенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://lib2.znaimo.com.ua/docs/400/index-981895.html>

5. Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент : кол. монографія / за наук. ред. М. О. Кириченка, Л. М. Сергєєвої. — Київ : Інтерсервіс, 2018. — 540 с.

6. Інноваційні педагогічні технології: теорія та практика використання у вищій школі : монографія / І. І. Доброскок, В. П. Коцур, С. О. Нікітчина [та ін.] ; Переяслав-Хмельниць. держ. пед. ун-т ім. Г. Сковороди, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих АПН України. – Переяслав-Хмельниць. : Вид-во С. В. Карпук, 2008. – 284 с.

7. Котлер Ф. Стратегічний маркетинг для навчальних закладів / Ф. Котлер, Карен Ф. А. Фокс, [пер. с англ.] – К.: УАМ, Вид. Хімджест, 2011. – 580 с.

8. Освітній менеджмент в умовах змін: Навчальний посібник / Л. Калініна, Л. Карамушка, Т. Сорочан, Р. Шиян та ін. / За ред. В. Олійника, Н. Протасової. – Луганськ: СПД Резніков В. С., 2011. – 308 с.

9. Рябова З. В. Наукові основи маркетингового управління в освіті : монографія / Зоя Вікторівна Рябова. – К. : Педагогічна думка, 2013. – 268 с.

10. Феномен інновації: освіта, суспільство, культура : монографія / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн, С. В. Пролеєв [та ін.] ; Ін-т обдар. дитини АПН України. – К. : Пед. думка, 2008. – 471 с.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua>

2. Електронна бібліотека НПП України <http://lib.iitta.gov.ua>

3. Веб-сторінка аспірантури і докторантури УМО: <http://umo.edu.ua/postgraduate-postdoctoral>

4. Офіційні сайти періодичної літератури:

<i>Назва журналу</i>	<i>Офіційний сайт</i>
Вісник післядипломної освіти	http://umo.edu.ua/zbirnik-naukovikh-pracj-visnik-pisljadiplomnoji-osviti
International Journal of Science and Research (IJSR)	https://www.ijsr.net/index.php
Перелік українських наукових журналів, які	https://openscience.in.ua/ua-journals

індексуються міжнародних наукометричних баз Scopus та/або Web of Science Core Collection	в
--	---

5. Офіційні сайти державних та міжнародних установ:

<i>Назва</i>	<i>Офіційний сайт</i>
Верховна Рада України	https://portal.rada.gov.ua
Кабінет Міністрів України	https://kmu.gov.ua
Міністерства освіти і науки України	https://mon.gov.ua/

6. Соціальні мережі для співпраці вчених усіх наукових дисциплін:

- Academia.edu: <https://www.academia.edu/>
- ResearchGate: <https://www.researchgate.net/>
- Соціальні мережі науковців (Scientific Social Community): <https://www.science-community.org/uk>
- Українські науковці в світі (Ukrainian Scientists Worldwide): <https://www.science-community.org/uk>